

Tóth Gy. László

A szervilizmus okairól

Az utóbbi évtizedben történelmi jelentőségű változások zajlottak le térségünkben, beleértve hazánkat is. Összeomlottak a kommunista diktatúrák, megszűnt a népek reményének kikiáltott Szovjetunió, amelyről ma már minden épeszű ember tudja, hogy lényegében nem volt más, mint a kommunisták által működtetett egyetlen hatalmas koncentrációs tábor, amelynek „lakói” a pártapparátus és a média kivételezett helyzetet élvező manipulátorai igyekeztek meggyőzni arról, hogy ne higgyenek saját tapasztalataiknak, mert csak a marxizmusban és a leninizmusban jártas szakértők képesek a valóság feltárására és egzakt leírására. Kivételezett pillanatokban maguk is beismerték: hazudtak reggel, délben, este.

A baj csak az, hogy az említett történelmi változások ellenére ezek az emberek többnyire megőrizték korábbi befolyásos és véleményformáló pozícióikat, ezért azóta is hazudnak reggel, csúsztatnak délben, és persze este sem mondanak igazat. Ráadásul, mivel személy szerint is ugyanazok teszik, sokszor úgy tűnik, mintha időutazáson vennék részt, és visszatértünk volna a 70-es évek kádári Magyarországra. Csak a célok változtak, a frazeológia, az intonáció, a gesztusok és az egyéb metakommunikációs jelzések lényegében ugyanazok. Az egész manipulációs eszköztár alig változott. KGST helyett Közös Piacról, Varsói Szerződés helyett NATO-ról, világforradalom helyett nyitott társadalomról és multikultúráról, internaconalizmus helyett pedig az európai integrációról beszélnek.

A polgári demokrácia elkötelezett hívei számára kissé zavaró, hogy ugyanazok – és ugyanolyan átütő lelkesedéssel – érvelnek ma, mondjuk az amerikai életforma mellett, akik korábban Észak-Koreában, Kubában vagy éppen az NDK-ban vélték felfedezni minden világok legjobbját. A televíziók és a rádiók meghatározó hírműsorai – a híradók. A Hét, a Déli Krónika stb. – valamint az országos és a megyei napilapok nagy része ma is elképesztő alázattal szolgál. Munkatársaik többpárti, parlamentáris keretek között is gyorsan feltalálták magukat, és a kezdeti bizonytalankodás után hamar rájöttek, hogy Magyarországon hosszabb távon csak az MSZP-t és az SZDSZ-t érdemes és kifizetődő támogatni. Ezért az egykori MSZMP szolgálatában álló mediokrácia, és a velük párhuzamosan haladó úgynevezett reformkommunista értelmiség gyorsan két részre oszlott: egy részük felfedezte magában a szociáldemokratát, azaz a baloldali ügy általában, míg más részük rájött, hogy ők született és kőkemény liberálisok. Személyi integritásuk folytonosságának megteremtése érdekében rákényszerültek múltunk átértékelésére és átírására, röviden: meghamisítására. Hogy ezt megtehették, annak egyik legfőbb oka az SZDSZ-ben párttá szerveződött volt ellenzékiek csatlakozása a posztkommunista erőkhöz. Így került egy táborba Várkonyi Tibor, Miklós Gábor, Kereszty András, Szabó Miklós, Bauer Tamás, Kozák Márton, Gulyás Erika, Hajdú János, E. Fehér Pál stb.

Néhány hónappal a választások előtt komoly aggodalomra ad okot a baloldali és balliberális erők kimutatható szervezettsége és jelenlétének abszolút túlsúlya nemcsak a médiában, hanem a társadalomtudományokban is. Azt, hogy mire képesek valójában, mindenél hathatósabban bizonyította a Rendszerváltó évek című – sokak szerint történelemhami-

sító – televíziós sorozat, amelyet az SZDSZ-es vonzalmairól ismert „dermesztően tehetségtelen” (Lovas István jelzős szerkezete) Sárközi Erika, és a mindenkori ügyeletes „független politológus szakértő” Kéri László jegyezte elsősorban. Még a televízióban és a médiaértelmiségen belül eluralkodott pártosság és az általános erkölcstelenség mellett is kirívóan szégyenletes esetnek számított, mikor e sorozat önértékes „vezető szakértője” egy kerekasztal-beszélgetés során saját „alagútszakértő” feleségét szólaltatta meg közgazdászként. A laikus néző ilyenkor csak két dologra gondolhat: vagy a pénz kellett otthon nagyon, vagy ennyire kevés közgazdász van az országban.

Ez az értelmiségi csoport sorsát, szellemi és egzisztenciális jövőjét egyaránt az MSZP–SZDSZ kormánykoalícióhoz kötötte, éppen ezért rendkívül elszánt, és mindenre képes ellenfeleivel szemben. Ez a magyarizata Orbán Viktor démonizálásának, akitől a jelek szerint nemcsak Ungvári, Bodor, Várkonyi és társai félnek, hanem az állítólagos függetlenségére oly büszke Lengyel László is, aki egyébként arról a legismertebb, hogy szinte minden tudományágban otthon érzi magát. Ennek ellenére jövőmondóként közismerten sikertelen. Jellemzője még, hogy szereti hosszú és unalmas irodalmi idézetekkel élénkíteni saját unalmas eszmefuttatásait. Legutóbb Tigris a fán című írásában (Népszabadság, 1997. november 1.) szedte csokorba a posztkommunista-liberális értelmiség Fidesszel kapcsolatos előítéleteit és tévképezeleteit. Volt ott minden: kiszolgáltatottság, „haiderizálódás”, a sérelmi politizálás konstataciója, a kormányképtelenség megállapítása stb. De legfontosabb a konklúzió: ez a koalíció rosszul kormányoz ugyan, de más még rosszabbul tenné. Lényegében ugyanezt sugallja a brit Economist Intelligence Unit (EIU) egyik számában megjelent politikai-gazdasági előrejelzés is, amit a balliberális lapok kéjes örömmel siettek megismertetni a hazai olvasókkal. Aczél Endre (Népszabadság, MSZP) és Eörsi István (Népszava, SZDSZ) viharos gyorsasággal üdvözölték a „nagy tekintélyű szervezet” véleményét, hiszen az EIU – többek között – lényegében veszélyes populizmussal vádolta meg a Fideszt. Érdemes sorra venni, hogy Aczél Endre ismertetésében (Népszabadság, 1997. december 20.) a britek mire alapozták ezt a véleményüket. Először is – szerintük – a Fidesz magatartása ellentmondásos volt a földtulajdonlás kérdésében. Eörsi szerint – aki egyébként az SZDSZ Országos Tanácsának tagja, de ezt valahogy mindig elfelejti közölni olvasóival – a Fidesz „idegenellenes demagógiával olyan törvényt szorgalmaz,

örök időkre szóló hatállyal, mely összeegyeztethetetlen a nyugati integrációval”.

Szükséges itt tisztázni, hogy a britek vagy félreértettek valamit, vagy tudatosan félrevezették őket, mert az ellenzéki pártok álláspontja földügyben mindvégig racionális és eurokonform volt, hiszen mindössze azt kívánta megakadályozni, hogy az MSZP klientúrájához tartozó termelőszövetkezeti lobby, valamint a külföldi tőkespekulánsok lényegében ingyenföldhöz jussanak, hiszen a hazai föld jelenlegi ára mindössze tizede a nyugati átlagnak. Második vádpontként az fogalmazódott meg, hogy a Fidesz a parlamenten kívülre akarta vinni a politikát. Ez sem igaz. Az ellenkezője annál inkább: Orbán Viktor éppen az alkotmányon kívüli politizálás és kormányzás esetleges veszélyeire hívta fel az alkotmányosság útjáról éppen letérő kormány figyelmét. A harmadik vádpont szerint Orbán – Antall Józsefhez hasonlóan – lényegében tizenöt millió magyar vezetőjének tekintené magát. Már az is nehezen érthető, hogy Eörsi Istvánnak és társainak miért okoz ekkora nehézséget egy magyar mondat megértése, hiszen Antall József sohasem mondta, hogy közjogi értelemben tizenöt millió magyar miniszterelnöke kíván lenni: ő arról beszélt, hogy lélekben – tehát jelképesen, azaz szimbolikusan – szeretne minden magyar miniszterelnöke lenni. Félő, hogy a britek már csak Eörsi „fordításával” találkoztak, az eredeti idézetet pedig nem is ismerik. A negyedik vádpont a legfurcsább: ebben Orbánnak azt a nyilatkozatát kifogásolják, mely szerint-pártja csak akkor támogatja az EU-csatlakozást, ha az „a Kárpát-medencében élő magyaroknak is üdvös”; nem csupán a magyarországi magyaroknak. Ez a fajta gondolkodásmód sem lehet túlságosan idegen egy igazi szigetországbelitől, hiszen éppen egy nagy angol politikustól származik a mondas: Angliának nincsenek barátai, Angliának csak érdekei vannak. Egyébként sem érthető, hogy miért kellene lemondani a határainkon túl élő magyarok érdekeinek képviseléről, mikor éppen Nyugat-Európában általánosan elfogadott szokás a különböző etnikai és egyéb kisebbségek jogainak kölcsönös biztosítása, identitásuk tiszteletben tartása. Aczél szerint az Economist „nézőpontja és szemlélete rendíthetetlenül liberális”, ami azért önmagában aligha jelent tévedhetetlenséget, mivel a nyugati liberalizmus az mégsem egyenlő az itteni exkommunisták megfellebbezhetetlen balliberalizmusával.

A britek a fenti vádpontokból a Fidesz populizmusára és nacionalizmusára következtettek. Miután a kiindulópontul szolgáló vádpontok egyike sem állja meg a helyét, a hamis

előfeltevésekből levont következtetés eleve nem lehet igaz. Ez persze nem zavarja a balliberálisok „szellemi pitbulljait” (Lovas Lajos meghatározása), mert céljaiknak ez az írás még így is nagyon megfelel. Eörsi István számára a britek túlságosan visszafogottnak bizonyulhattak, mert elfeledkeztek arról, amiről Eörsi – SZDSZ, OT-tag – már régen tud: a Fidesz kriminalizálta az ártatlan szabad demokratákat, ráadásul elkiszgazdásodott. (Népszava, 1997. december 22.) Hát itt tartunk hónapokkal a választások előtt. Azért azon még érdemes elgondolkodni, hogy egyesek mekkora erkölcsi csapdáknak vergődnek, hiszen például Aczél Endre korábban azokat szolgálta, akik Eörsi Istvánt 1956-ban börtönbe zárták. Ma viszont Eörsi István nemcsak Aczél Endre harcostársa, de – igaz, néha morgoló – szövetségese lett egykori rabtartóinak, illetve azok eszmei és anyagi örököseinek, utódainak is. Ki nem állhatta Antall Józsefet, irtózik a következetesen antikommunista Orbán Vikortól, de Kiss Péterrel, Szekeres Imrével, Baja Ferencsel, Hujber Ottóval és társaival – valamint ezek viselt dolgaival – egész jól megvan. Nem zavarja Horn populizmus, és a megélhetési belügyminiszter, Kuncze demagógiája sem. A charta-értelmiség ma már Schmuck Andorral (Xénia Láz Egyesület) és társaival kénytelen egyezkedni és egyeztetni: ők a balliberális jövő valódi kulcsfigurái.

A mai helyzetet elemezve, úgy tűnik, hogy a balliberális értelmiség 1994-ben elvesztette józan ítélőképességét, és lemondott ugyan kritikai érzékéről, de nem mondott le saját érdekei érvényesítéséről. Ezen a területen ez az értelmiségi csoport rendkívül sikeresnek bizonyult, mert a politikai főhatalmat gyakorló szocialisták és szabad demokraták rendkívül nagyvonalúnak bizonyultak, és szinte senkiről sem feledkeztek meg azok közül, akik bármikor, bármilyen szolgálatot tettek nekik. Ebben a helyzetben, akár magától értetődőnek is tekinthetnénk, hogy a Fideszt elismerő külföldi cikkek viszont nem kerülnek a magyar nyilvánosság elé, az ilyeneket közlő fórumokat nem avatják azonnal komoly, mértéktartó és mértékadó, szakértő műhelyekké. Így járt most a Neue Zürcher Zeitung is, amelyik egyik számában arról írt, hogy megerősödött a Fidesz intellektuális és gazdasági háttere, ráadásul ez a lap a szocialisták kapcsán populizmust emleget. Vazallusként szolgáló balliberális médiastárjaink nem rohantak a stúdiókba, és nem nyúltak gyorsan a tollukért, hogy mielőbb hírt adjanak e nekik nem tetsző véleményről.

Sajnálatos tény, hogy – néhány üdítő kivételtől eltekintve – a magyarországi tömegkommunikációban és a vonzaskörzetében található véleményformáló társadalomtudományi műhelyekben többnyire csak elfogult és öntelt, de a legkülönbözőbb manipulációs technikákkal ügyesen bánó alkalmazottak találhatók, akik lényegében nem mások, mint a helyzetüket önként vállaló és megideologizáló szellemi bérrabszolgák. Éppen ezért választási stratégiájuk kidolgozásakor az ellenzéki pártok szinte reménytelenül nehéz helyzetben vannak.